

Učitel matematiky

Alena Šarounová

Něco málo nejen o školství českém

Učitel matematiky, Vol. 3 (1995), No. 1, 22–25

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152778>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1995

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

NĚCO MÁLO NEJEN O ŠKOLSTVÍ ČESKÉM*

ALENA ŠAROUNOVÁ, *MFF UK Praha*

Máme-li hovořit o školství, začněme Komenským:

„V každé dobře uspořádané obci má být škola, do níž by mládež všeska do cvičení oddávána a pospolu vedena byla. Pro poučování se věcem spasitelným máme chrámy, pro konání soudů a rozepří máme radní domy. Proč tedy ne také školy pro mládež? Sviní, krav a jiného dobytka v dobře spořádané obci nepase každý sám, ale pastýře mají. Rodičové řídko sami buď umějí nebo mohou dítky své cvičiti.“

Ano, každá „dobře uspořádaná obec“ má mít školu. Obec myslící na budoucnost má mít dobrou školu. Moudrá obec chce mít školu co nejlepší. A ve škole kvalifikované učitele, jichž si veřejnost váží. To říká rozum.

Připomeňme si ještě dva citáty. Aristoteles napsal:

„Funkce učitele je ve své ideální podstatě první funkcí ve státě.“ Protože však - jak se říká - všechno je jinak, připomeňme si ještě jedno starořímské přísloví:

„Koho bohové nenávidějí, toho učiní učitelem“.

Vidíme, že i tenkrát bylo učitelské povolání plné rozporů. Od starověku nás dělí hezká řádka roků, ale problémů našim školám neubývá. O školství, vzdělávací soustavě, o nutné modernizaci a liberalizaci škol se píše i v tisku někdy značně „odlehlém“, televizní debaty nás zaplavují „novými“ termíny jako: pedocentrismus, reformní pedagogika, svobodná škola, daltonský plán, projektové vyučování, alternativní školství . . . . Většinou však nejsou nové, jejich kořeny sahají do 19. století a filosofické systémy, na něž navazují, ještě hlouběji do minulosti. Je pravda, že jsme o nich málo či nepřesně informováni, protože sdělovací prostředky uveřejňují vedle článků skutečně seriózních i články demagogické a úzce propagační a naše znalosti nejsou dostatečné k tomu, abychom

---

*Úvodní článek cyklu o alternativním školství.

rozumně zhodnotili podávané informace a vybrali si pro vlastní práci to nejlepší z nejlepšího.

Na stránkách našeho „Učitele“ se nemůžeme věnovat podrobnému výkladu, jen vás chceme stručně upozornit na některá fakta a souvislosti z této oblasti a na literaturu dostupnou nám - učitelům matematky.

Dnes si objasníme pojem „alternativní škola“, v příštích číslech názory na postavení dítěte ve společnosti a z toho vyplývající školské systémy a konečně uvedeme stručnou charakteristiku těch typů škol, o nichž se v současnosti hovoří nejčastěji.

Alternativní školy

Termín „alternativní škola“ nebo „alternativní vzdělávání“ je užívaný v různých významech. Vůbec v této oblasti vládne terminologický chaos. V zásadě je možné dvojí vymezení:

A. Alternativní škola je škola nestátní (soukromá, církevní, spravovaná různými společnostmi...). Jde tedy o organizační charakteristiku, o hospodářsko-politický aspekt, o majetkoprávní záležitosti a začlenění alternativních škol do systému školství. Podle tohoto pojetí „alternativní škola“ neznamena školu s jinými metodami práce, ale školu, která je jinak hospodářsky zajišťovaná a která může, ale také nemusí, mít právo veřejnosti (tj. její vysvědčení nemusí být uznávaným, platným stejně jako vysvědčení školy státní).

Možná, že si vzpomínáte na serii článků v tisku a vystoupení v televizi, kde naši propagátoři soukromého školství (skupina Idea, Unie soukromých škol aj.) kritizovali ministerstvo školství za to, že jim nechtělo hradit finanční náklady „na žáka“ ve stejném rozsahu jako školám státním (dostávají 80-100 % částky podle typu školy). Pro srovnání se zahraničím uveďme několik čísel.

Ve Francii v roce 1991 navštěvovalo nestátní školy 14 % žáků ve věku dětí našich ZŠ a stát těmto školám hradil výdaje do výše maximálně 30 % výdajů na stejně velkou školu státní. Je ovšem nutno poznamenat, že tento státní příspěvek obdržela nestátní škola až poté, co prokázala svou kvalitu prostřednictvím výsledků svých žáků (tj. nikoli od svého založení jako u nás). Pokud by její úroveň poklesla či pokud by se bránila státní inspekci, mohla jí

být dotace odebrána.

Nejvyšší finanční příspěvek - 100 % - měly nestátní školy v Holandsku, kde je navštěvuje až 74 % dětí školou povinných. Jinde však nestátní školství tak rozšířené není. V roce 1991 se vzdělávalo v nestátních školách Španělska zhruba 40, v Japonsku 25, v USA a Velké Británii 10, v Dánsku 9 a v Německu jen 6 procent dětí školou povinných.

V souvislosti s „bojem o naše soukromé školy“ se objevily pojmy: vzdělání jako zboží, vzdělávací účet, žák jako zákazník, pluralita vzdělávacích cest, ... a začalo se uvažovat i o zrušení povinné docházky do školy, která se dá chápat jako „omezování svobody jedince státem“. Mělo ji nahradit „povinné vzdělávání“. (Ovšem v našich zemích právě stát - konkrétně výnos Marie Terezie - měl kdysi zásluhu na tom, že u nás byla uzákoněna povinná školní docházka v 18. století, zatímco v USA s výjimkou státu Massachussets (1852) až v roce 1918.)

Získat „licenci k otevření soukromé školy“ je u nás snadnější než k povolení prodeje potravin. V současné době se však jedná o zpřísnění povolovacích podmínek.

B. Alternativní školy jsou školy uplatňující nové, netradiční formy práce. Zde nás tedy zajímají pedagogické aspekty. Protože však tradiční škola je chápána v různých státech různě, může být jedna a táž škola v jedné zemi považována za alternativní a ve druhé nikoli.

Toto pojetí samozřejmě připouští státní školu s alternativním typem výuky.

Specifickými typy alternativních škol jsou:

- škola waldorfská
- škola freinetovská
- montessoriovská škola
- jenská škola ... atd.,

ale o tom později.

Zrod a rozvoj těchto škol spadá většinou do počátků 20. století. Pokud však někdo z nás navštěvoval kdysi ménětrídní školu či měl dobré učitele, určitě se s některými metodami, propagovanými

nyní jako moderními, (nejen) ve svém dětství setkal. Ba co víc: pravděpodobně některé z nich používáte občas sami. Neboť: nic nového pod sluncem.

Literatura:

F. Singule: Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti, SPN Praha, 1992, 50 stran

J. Průcha: Alternativní školy v západní Evropě, Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha, 1991, 45 stran textu, 20 stran adres alternativních škol v Evropě

MFI: Koncepce vzdělávání v České republice, projekt JČMF, spec. číslo jako příloha časopisu, 1991